

kar jih je v tej povesti, vrše samo med gospôdo. Tukaj je pisatelj svoj namen res dosegel, samo da ga tako ni nameraval. Ljudje, ki jim je povest namenjena, bodo z mirno vestjo lahko spet rekli (kar pa že tako vedó in česar se prav dobro zavedajo): „Nič niso drugačni ko mi, krvavi so pod kožo kakor mi“.

Lahkota, s katero Šorli ustvarja in njegova literarna gibčnost zakrivita tu in tam, da tema ni enotno izvedena ali da se kažejo mestoma stilistične neuglajenosti. Od koncepcije do spisa je pri njem navadno kratek skok; tako se vse prerad hitro zadovolji z najdeno fabulo ali idejo in jo vrže na papir, ne da bi jo poglobil v problem in konstruktivno razmislil. Od tod prihaja pri njem, da sledi dobri ekspoziciji medel, brezbarven konec, da njegove povesti ne kažejo tiste potrebne trajne črte in napetosti, kakor struna. Pravi eksempelj za to je tudi ta njegova povest.

Šorli dobro pozna „sorodstvo v prvem členu“, pozna umovanje in govorenje naših kmetov, ki pri njem niso „literarni“, zato se njegove kmetijske povesti prijetno beró. Mohorjani bodo pač tudi na tej knjigi imeli svojo zabavo, dasi mogoče ne tam, kjer si pisatelj sam želi. Pravega pisatelja „Mohorjana“ pa vkljub njemu še vedno čakamo.

J. A. G.

Melik Anton: Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev. II. del. Tiskovna zadruga. Ljubljana 1920. (Pota in cilji. Zbirka poljudno-znanstvenih spisov. 2. in 3. zv.) 313 + (7) str. 42 K.

Drugi zvezek Melikove Zgodovine Srbov, Hrvatov in Slovencev obdeluje dobo od konca 15. stoletja pa do najnovejšega časa. Dispozicija knjige je enaka oni prvega zvezka. Kakor v tem, se tudi v drugem vrste poglavja približno po hronološkem redu in obdelujejo vsako zase posamezne dobe novejše slovenske, hrvatske ali pa srbske zgodovine. Avtor je skušal snov obvladati v obliki zgodovinskih slik. Tak način obdelave ima svoje dobre in slabe strani. Uporabljal ga je n. pr. Gruden v svoji „Zgodovini slovenskega naroda“. V tem delu, namenjenem za najširše ljudske sloje, se mi zdi podajanje v obliki historičnih slik na mestu. Ne pa toliko v Melikovi knjigi, ki ima pač višje zahteve. Pisatelj je sicer neke dele naše zgodovine prav dobro strnil o obliko zaokroženih zgodovinskih slik; sem štejem poglavja, katera so že po svoji snovi pripravna za tak način historičnega podajanja, n. pr. „turški boji“, „srbsko osvobodilno gibanje“, „leto 1848“. Kar se pa ni dalo povedati v okviru takih zakroženih enot, to je moral avtor, če je hotel ostati pri svoji metodi, razkosati v obilico manjših sličic in epizod (n. pr. Uskoki, Vojna krajina, Hajduki, Zrinjsko-Frankopanska zarota) ter jih stlačiti v poglavja s splošnimi naslovi, katera pa ne odgovarjajo vedno vsebini; pod „Hrvatska v XVIII. stoletju“ so n. pr. obdelane, žal le prekratko, reforme Marije Terezije in Jožefa II. na slovenskih tleh. Pri razkosanju svoje snovi na slike in sličice pa porablja in vpoštevata pisatelj le premalo velike gibalne sile novejše evropske zgodovine, ki so imele nedvomno velik vpliv na potek zgodovine južnih Slovanov od 16. stoletja dalje. Da so kmetijski upori in reformacijsko gibanje združeni v enem poglavju, se mi zdi popolnoma na mestu, vendar bi vzrokom splošne narave, ki so privedli pri nas do puntanja kmetov in razširjanja reformacije, posvetil vendar le nekoliko več besedi. Istotako bi napisal o vplivih francoske revolucije ter vseh onih gibalnih silah, ki so privedle do narodnega preporoda v 19. stoletju, malo več strani. Sem spada posebno vpliv romantike. Vse preveč je v knjigi še vedno poudarjena politična zgodovina s svojimi imeni in letnicami. Splošna kulturna

zgodovina je, akoravno ni imel pisatelj, kakor omenja v predgovoru prvega dela, namena posebno pažnjo posvečati kulturni zgodovini, vendar le premalo vpoštovana. Književna zgodovina, katero je avtor za 16., 17. in 18. stoletje v kratkih besedah vsaj omenil, je za 19. stoletje popolnoma odpadla. Istotako bi radi zvedeli malo več o razvoju umetnosti na naših tleh, z besedami, da „se je sicer umetnost pri nas precej povzdignila, kar se je zgodilo pod italijanskim vplivom (str. 122), je obdelano to poglavje slovenske kulturne zgodovine 17. in 18. stoletja. Tako sili na škodo podajanja genetičnega razvoja novejšje zgodovine južnih Slovanov sicer pregledno popisovanje političnih dogodkov le preveč v ospredje. V svoji šolski knjigi je avtor znal obilico političnih dogodkov s spretno razdelitvijo snovi, katera ustreza novim, s političnim preobratom nastalim zahtevam našega srednješolskega pouka, znatno omiliti. („Zgodovina srednjega veka za nižje razrede srednjih in njim sorodnih šol“. Ljubljana 1920. Založila jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. — 8°. [4] + 129 [3] str.).

Na koncu svoje knjige je pridal Melik še „Seznam glavne pregledne literature o zgodovini Srbov, Hrvatov in Slovencev“. Ta seznam obsega res le najglavnejša pregledna dela o naši zgodovini, toda želel bi si ga veliko obširnejšega. Posebno z ozirom na to, ker pisatelj v tekstu knjige ne omenja nikjer pod črto literature. V takem pregledu bi morala biti zabeležena poleg glavnih sistematičnih del tudi vsa ona dela o posameznih dobah, epizodah, močeh in prašanjih iz naše zgodovine, ki so si ohranila do danes svojo znanstveno vrednost. Poleg tega bi pa želel pridan tudi seznam in ocenitev vrednosti glavnih virov za našo zgodovino, ter knjig in arhivov, kjer so ti viri dostopni raziskovavcu. Tak pregled literature in virov bi izvrstno služil vsakomur, ki bi se hotel poglobiti v to ali ono dobo, v to ali drugo prašanje zgodovine južnih Slovanov; novinec v naši zgodovini do danes še nima knjige, ki bi mu bila v takih slučajih zanesljiv in pregleden vodnik. *Milko Kos.*

F. M. Dostojevskij: Bele noči. Mali junak. Preložil dr. Vlado Borštnik. V Ljubljani 1920. Natisnila in založila Zvezna tiskarna. (Narodna knjižnica, snopič 10.—12.)

Deli „Bele noči“ in „Mali junak“ spadata med začetna dela Dostojevskega, dasi je izšel „Mali junak“ prvič šele leta 1857. Nastajajoči Dostojevskij opazuje v teh dveh delih predvsem manjše pojave notranjega življenja, toda točnost in jasnost njegovega opazovanja pripravljata in označujeta poznejšega veččega analizatorja elementarnih pojavov človeške duševnosti. Slabejša stran obeh del je zunanji proces, ki naj povzroča in spremlja resnično in edino zanimivo dejanje. Posebno slaboten je v tem oziru „Mali junak“. Kakor prejšnja vrlina, tako je tudi ta slabost spremljala Dostojevskega v poznejših delih, tako da teži skoro vse njegove velike romane nekaka neokretnost in nedodelanost. O velikih idejah poznejšega Dostojevskega tu še ni sledu, vsaj v direktni obliki ne. Le včasih zablisne tu in tam za njegovim pripovedovanjem in opazovanjem poznejša sila ideje in čustva. Razen tega je vse njegovo delo te dobe nalahno ovito s francosko tenčico — sentimentalnostjo (George Sand), ki Dostojevskemu nikakor ni lastna in katere se je pozneje tudi popolnoma oprostil.

Prevod je oskrbel dr. Borštnik — slabo. Sicer obvlada ruščino bolje kot prevajavci, ki sem jih do sedaj imel priliko kontrolirati, toda še vedno ne zadostno. V njegovem prevodu še vedno najdem več mest, ki mi govore, da prevajavec ni